

MADELEINE KLEBERG

Kvinnor och nyheter – förenklad teori i praktiken

*Inom svensk TV-forskning är den
feministiskt inriktade TV-forskningen en
underutvecklad disciplin, hävdar Madeleine Kleberg.
Särskilt det viktiga området »kvinnor och nyheter»
kännetecknas mer av sinsemellan mycket olika önskningsar
om förändringar, än av forskning som radikalt ifrågasätter
hela den nuvarande nyhetsbevakningens
inriktning och struktur.*

I svensk TV-forsknings begynnelse var televisionens nyhets- och faktautbud det programutbud som rönt störst uppmärksamhet bland masskommunikationsforskare. Delvis kan den inriktningen förklaras av Sveriges Radios ställning som ett företag i allmänhetens tjänst, ett företag som skall stå oberoende av statsmakterna och privata intressen men under samhällskontroll genom ett avtal med staten. Redan från början betonades kraven att programverksamheten skulle utövas sakligt och opartiskt med beaktande av en vidsträckt yttrandefrihet och informationsfrihet. Företagets monopolställning var en av orsakerna till att dessa krav ställdes, men de går också att härleda till en syn på radions och televisionens kunskapsfömedlande uppgift präglad av ett folkbildningsideal.

Man kan också förklara forskningens inriktning på det informativa utbudet med att det framför allt är inom det samhällsvetenskapliga området som den mesta TV-forskningen hittills har utförts.

Jag ska i denna artikel koncentrera mig på att utifrån undersökningar och vissa teoretiska överväganden ge en bild av hur TV-nyheter kan bedömas ur kvinnors perspektiv.¹ Med detta avser jag då inte i första hand hur den kvinnliga delen av publiken uppfattar nyhetsprogrammen utan hur innehålllet svarar mot de krav som kan ställas utifrån ett mer feministiskt perspektiv och

vilka förutsättningarna är för att ändra innehålllet i den riktningen. Med feministisk teoribildning menar jag det arbete som syftar till att förstå den kontinuerliga ned- och undervärderingen av kvinnor i olika delar av samhället och uppkomsten av denna nedvärdering. Termen feminism innefattar också ett antagande om att denna nedvärdering i förhållande till män måste förändras. För tydlighetens skull vill jag poängtera att detta inte betyder att mannen är norm.

Samhällsvetenskap dominerar

Jag tycker att det finns anledning att först sätta TV-forskningen i sitt sammanhang, dvs som en del av masskommunikationsforskningen. Det kan tjäna som en belysning av varför den mer feministiskt inriktade forskningen inte är speciellt utvecklad eller omfattande.

I en översikt över svensk masskommunikationsforskning under de senaste tio åren tydliggörs områdets mångvetenskapliga karaktär (Carlsson 1988).² Cirka 60 doktorsavhandlingar publicerade under åren 1977-1987 klassificerades av svenska Nordicom (Nordisk Dokumentationscentral för masskommunikationsforskning) som hörande till masskommunikationsområdet. 28 av dem hade lagts fram inom samhällsvetenskap och 31 inom humaniora.³

Av avhandlingarna inom humaniora var det två som hade televisionen som undersökningsobjekt medan motsvarande antal bland samhällsvetarna var ungefär 15 (det är ofta så att televisionen är ett bland flera massmedier som undersökts).

Ingen av de avhandlingar som handlar om TV utgår från feministiskt perspektiv och teori. Däremot förekommer ibland kön som en bland flera bakgrundsvariabler och beroende på ämnets karaktär med varierande styrka i förklaringsvärde. I de avhandlingar som studerar barns och ungdomars relationer till TV-mediet är könsvariabeln särskilt framträdande.

Den institution som under årens lopp svarat för den största delen av undersökningar kring televisionen är Publik- och programforskningsavdelningen (PUB) vid Sveriges Radio. De flesta bland det 20-tal forskare som arbetar på PUB har en samhällsvetenskaplig bakgrund. Ett antal undersökningar genomförda på PUB har studerat programmen i ett jämställdhetsperspektiv. Dessa undersökningar kan ses mot bakgrunden av att det i förarbetet till radiolagen sägs att radio och TV ska ta ställning för jämställdhet mellan kvinnor och män.

Det är alltså främst samhällsvetenskapligt inriktade forskare som har ägnat sig åt TV-forskning i Sverige. Den dominerande utgångspunkten har varit att studera hur TV-mediet agerar i opinions- och kunskapsbildningen för olika samhällsklasser. Oavsett om den vetenskapsteoretiska ramen varit funktionalismens eller marxismens har könspektivet varit underordnat klassperspektivet.

Samtidigt har det internationellt sett varit framför allt inom humaniora, litteratur- och filmvetenskap, som en feministisk teoriutveckling kring masskulturen utvecklats, vilket beskrivs i detta nummers bidrag av E. Ann Kaplan.

Nu råder det ingen enighet om vad som ska räknas till masskommunikationsområdet, och det är framför allt bland de humanistiska ämnena som begreppet masskommunikation stöter på problem. Film-, konst-, litteratur-, musik- och teaterveten-

skaperna har med sina traditionellt sett snäva och till och med obefintliga publikperspektiv inte betraktat objekten för sina studier – de konstnärliga verken – som massmedier. De konstnärliga verk som studerats har snarare valts utifrån kvalitativa aspekter än för att de samlat en stor publik, vilket medfört att vissa genrer inte rönt någon större uppmärksamhet i den vetenskapliga världen. Till detta bör läggas att de humanistiska ämnenas metoder inte är ägnade för den typ av mottagarstudier som exempelvis sociologin företräder. Dessutom har det naturligtvis funnits en sund skepsis mot den kvantitativt inriktade samhällsvetenskapen.

Under senare år har det dock skett en förändring genom att forskningsområdet har vidgats till att omfatta ett kulturperspektiv, dvs masskommunikation ses som en del av kulturen. Samhällsvetarna har öppnat sig metodologiskt och många intar idag ett mer hermeneutiskt förhållningssätt, samtidigt som humanisterna allt mer intresserar sig för mottagarstudier. Dessutom ägnas populärkulturen en allt större uppmärksamhet (Carlsson 1987).

Med dessa inledande rader har jag velat visa att svensk masskommunikationsforskning är mång- och tvärvetenskaplig och att området har vidgats under senare år. I detta avseende liknar masskommunikationsforskningen kvinnoforskningen. Men vidgningen har ännu inte gett några markanta spår vad gäller forskning med syfte att studera den kontinuerliga ned- och undervärderingen av kvinnor i medierna och dennas uppkomst. Åtminstone inte om man utgår från den mer etablerade forskningsverksamheten som den manifesterar sig i avhandlingar och i rådsfinansierad forskning.⁴

Startskottet

I mitten av 1970-talet initierade Nordiska ministerrådets kontaktgrupp för jämställdhetsfrågor ett projekt som resulterade i en översikt över och en värdering av i Norden utförda undersökningar om massmedier och jämställdhet för perioden 1970-1977

(Andersen och Korsgaard 1978).

De tre aspekter som styrde materialinsamlingen var:

- kvinnobilden i medierna
- kvinnans placering som medieanställd
- kvinnornas användning av medierna.

I rapporten konstaterades att den största delen av de utförda undersökningarna om kvinnor och jämställdhet hade en ideologisk grund, och att man framför allt sysslade med de privatägda mediernas kvinnobild, och då i synnerhet kvinnobilden i veckopress och veckopressreklam. I rapporten kritiserades den ditillsvarande forskningen för att inte reflektera över hur den kvinnokonservativa massmediebilden skulle kunna förändras. Dessutom påpekades vikten av att studera de offentliga medier, vars verksamhet inte vilar på kommersiell bas, dvs de skandinaviska radio- och TV-bolagen.

Av de 36 referenser som finns i översikten är det tre som handlar om televisionen. Två av dessa är renodlat kvantitativa studier av i vilken utsträckning kvinnor kom till tals i det totala radio- och TV-utbudet under en fyra-veckorsperiod (kvinnorna utgjorde cirka 25 procent). Så här i efterhand kan man tillskriva en av dessa studier äran av att ha fungerat som startskott för en ökad uppmärksamhet och debatt om kvinnors underrepresentation i programutbudet (Brekken m fl 1973). Den tredje studerade utifrån en marxistisk inspirerad kommunikationsteori produktionsförhållanden kring enskilda program, kvinnobilden i själva programmen och kvinnornas representation inom dansk TV.

Men det är knappast forskningen som gått i bräsch för att fästa uppmärksamheten på kvinnor och medier vad gäller såväl arbetsförhållanden som innehållet och därmed relationerna till lyssnarna/läsarna/tittarna. Initiativet har snarare kommit inifrån medieföretagen. 1978 redovisade Aftonbladets kvinnliga journalister sina yrkeserfarenheter i skriften *Dokumentet*, som var en svidande kritik av den »killjargong» som rådde på redaktionerna (Aftonbladets kvinnliga journalister 1979).

I början av 70-talet hade på fackligt initiativ inrättats kvinnokontaktgrupper på Sveriges Radios olika avdelningar för att arbeta

med kvinnors speciella arbetsförhållanden. »Först under de sista skälvande minuterna av Kvinnoåret 1975 kom jämställdhetsdebatten igång på allvar på Sveriges Radio genom ett könsrollsseminarium, kallat Mansroll och kvinnobild.» Så inleds slutrapporten från Sveriges Radios Jämställdhetsprojekt (Sakligt, Opartiskt, Jämställt? 1979).

Underlag för seminariet hade samlats in av journalister på bl a TV. En undersökning av förekomsten av kvinnor och män i nyhetsprogrammet Aktuellt under en vecka visade att 126 män hade intervjuats att jämföra med 13 kvinnor; att ansvariga programredaktörer samtliga var män och att studioreporterna var män. Året var som sagt 1975. En motsvarande men mer omfattande undersökning av nyhetsprogram gjordes 1983 (Abrahamsson m fl 1983). Nu var ungefär en fjärdedel av dem som intervjuats eller uttalat sig i nyheterna kvinnor och antalet kvinnliga studioreportrar var lika stort som antalet manliga.

Vid ett jämställdhetsseminarium våren 1988 på Sveriges Radio presenterades jämförbart material från 1987. Denna senare undersökning ger ungefär samma resultat som den från 1983.⁵

Prefabricerat nyhetsvärde

Nu är givetvis inte förekomsten av kvinnliga medverkande den enda intressanta aspekten av televisionens nyhetsutbud, även om denna typ av undersökningar varit den dominerande. Den låga andelen kvinnliga medverkande i nyhetsutbudet kan däremot ses som ett bevis för att områden där kvinnor har betydelse inte förekommer i någon högre grad. Kritiken mot nyhetsprogrammen utifrån ett kvinnoperspektiv riktar sig i första hand mot rådande nyhetsvärderingar.⁶

I en genomgång av begreppen nyhetsvärde och nyhetskriterier konstateras att nyhetsvärde är ett begrepp som ofta används men sällan definieras (Zilliacus-Tikkanen 1983). »Goda journalister anses ha 'näsa för nyheter' dvs en mer eller mindre medfödd, instinktiv förmåga att se vad som är en nyhet». Att det finns ett slags

Foto: Bengt af Geijerstam/Bildhuset.

samstämmighet om vad som är viktigt och vad som inte är det visar undersökningar om att det finns en överensstämmelse mellan de större nyhetsmediernas stora nyheter en och samma dag.

Innehållsstudier av nyheter har visat att vissa kriterier kan urskiljas som ökar sannolikheten för att en händelse ska komma med i nyhetsutbudet. En klassisk sådan kriterielista utformades i mitten av 60-talet efter en studie av Oslo-tidningarnas rapportering om tre utrikespolitiska kriser (Galtung och Ruge 1965). Bland de egenskaper som urskiljdes som viktiga för att en händelse skulle bli en nyhet var att den berörde elitpersoner, elitionen, personprägling (dvs att det går att hänga upp berättelsen på någon individ), ovanlighet, negativitet och entydighet (ju mer komplicerad händelsen är, desto mindre chans att den blir en nyhet).

I sin bok *Makten över journalistiken* kritiserar Lars Furhoff den grundläggande teorin bakom studier av nyhetskriterier, som utgår från att redaktionerna har en uppsjö

av nyhetsuppslag som de tvingas välja mellan (Furhoff 1986). Han menar att – med undantag för några av de största redaktionerna – finns det inte något överflöd av material. »Tvärtom föreligger nästan överallt svårigheter att fylla tidningen eller sändningen med ett acceptabelt material. I den meningen sker alltså nyhetsvärderingen mindre av övertygelse än av nödvång.» Han menar att man inte kan förvänta sig att ledningen för ett massmedieföretag dimensionerar sin organisation så rundhänt att det dag för dag läggs ner arbete på inslag som aldrig kommer till någon nytta. Det är inga abstrakta kriterier som styr bevakningen på en redaktion. Enligt Furhoffs undersökningar är bevakningen organiserad på ett sätt som främst fångar nyheter som är billiga i anskaffning, »det vill säga till stor del sådant som är frukten av samhällselitens inbjudningar till publicitet. Journalisterna vet ju att mänskligheten inte till 80 procent består av män. De tvingas ändå skildra den på detta sätt eftersom den nyhetsvärdering

som tillämpas (och som ytterst förklaras av kostnadsskäl) medför en förkrossande övervikt för samhällets högre makthavare».

I sin undersökning av det danska nyhetsprogrammet *TV-Avisen* visar Else Jensen att nyhetsprogrammets resurser satsas på att spegla begivenheter kring politiska beslutsfattare och att produktionsvillkoren främjar beroendet av prefabricerat nyhetsmaterial, bl a från de stora internationella nyhetsbyråerna (Jensen och Kleberg 1982). Detta medför att *TV-Avisen* övertar en mansdominerad nyhetsprioritering från de använda källorna och från andra medier. De statliga styrningsimpulser, som i olika politiska skepnader präglar Danmarks Radios nyheter, innebär en förmedling av makthavarnas informationer till befolkningen i högre grad än en förmedling av informationer om vad som försiggår i samhället – på alla nivåer. Denna förvrängning av samhälleliga verklighetsbilder medför att en stor del av det som utgör kvinnors traditionella intresse- och erfarenhetsområden faller utanför nyhetsvärlden. Dessutom menar Jensen att nyhetsprogrammets form med sina många korta sekvenser främjar inslag med i förväg kända personer, t ex toppolitiker, som inte kräver någon presentationstid. Samtidigt ger de kvinnliga journalisterna i Jensens undersökning uttryck för en önskan om att nyhetsprogrammet oftare ska dra in andra aspekter än de rena »nyheterna», dvs belysa händelsernas konsekvenser, något som skulle kräva mer tid till förarbete och en omprioritering vad gäller inköp av nyhetsbyråernas utbud.

Studier av nyhetsvärdering och av organiserandet av nyhetsarbetet visar på den samstämmighet som råder kring vilka händelser som ska bli nyheter och på det inflytande som maktstarka grupper eller personer har. Formaspekten har också ett stort inflytande, dvs många korta inslag under en begränsad tid tillåter inte något att falla utanför ramen. De som får komma till tals ska säga sin mening utifrån en överenskommen mall som inte tillåter längre utvikningar om bakgrund och konsekvenser.

Att ändra dessa förhållanden är en ny-

hetsideologisk fråga som i sin tur måste ha arbetsorganisatoriska konsekvenser. Nyhetsjournalisternas försvar för den rådande ordningen är att det är mediernas uppgift att kritiskt bevaka makthavare i olika samhällen, att fungera som allmänhetens förlängda arm. Må så vara, men visst vore det spännande med ett nyhetsprogram som hade till syfte att visa fram olika delar av samhället, bl a med motiveringen att makthavare har en del att lära om samhället.

Kvinnliga reportrar

En dominerande uppfattning har varit att om fler kvinnor arbetade på nyhetsredaktioner skulle det medföra förändringar i innehållet. Dessa förändringar skulle bl a ligga i att tidigare försummade områden, s k mjuka nyheter med anknytning till den traditionellt kvinnliga sfären, skulle få ökat utrymme och att fler kvinnor skulle få komma till tals i nyheterna. Jag skall längre fram diskutera denna teoretiska utgångspunkt, men först redovisa mer material ur den nyhetsundersökning som Sveriges Radios jämställdhetsgrupp genomförde 1983 (Abrahamsson m fl 1983).

Såväl *Rapport* som *Aktuellt* hade under den undersökta veckan en jämn fördelning av kvinnliga och manliga studioreportrar, dvs nyheternas programledare. När det gäller övriga reportrar hade *Rapport* omkring 20 procent kvinnor och *Aktuellt* omkring 30 procent.

En förväntan är, som sagt, att kvinnliga reportrar i större utsträckning än sina manliga kollegor skulle intervjua kvinnor i sina inslag. Undersökningen visar att kvinnliga och manliga reportrar i lika stor utsträckning intervjuar män och i lika liten utsträckning intervjuar kvinnor. Mer än en tredjedel av de män som intervjuades eller uttalade sig framträdde som representanter för myndigheter, organisationer, och företag. En tredjedel av de kvinnor som framträdde var representanter för allmänheten eller den allmänna opinionen. En fjärdedel av kvinnorna var personer med speciella intressen att bevaka (föräldrar i inslag om daghem, gravida kvinnor i in-

Foto: Gunnar Smoliansky/Bildhuset.

slag om ny förlossningsvård, demonstranter etc). Motsvarande andel för män var en knapp tiondel.

Av de totalt 145 inslag i televisionens riktsnyheter som studerades under en vecka dominerade händelser i andra länder med ungefär en fjärdedel. En annan fjärdedel delades mellan Sverige och omvärlden (främmande u-båtar, Sveriges ambassad i Caracas ockuperad, polskt flyktingplan landar i Skåne etc...) samt sysselsättningen och budgetunderskottet. Den resterande hälften av inslagen behandlade andra inrikespolitiska frågor, näringslivet, brott och domstolsärenden och kulturlivet. Några enstaka inslag berörde hälsa, vård, miljö, barn, skola och utbildning. (Regionalnyheterna har en annan inriktning där riktsnyheternas stora ämnen saknas. Det är i stället näringslivet, service och boende, inrikespolitik, hälsa, vård, miljö och kulturlivet som dominerar.)

Riktsnyheternas stora ämnen, de som utgjorde hälften av inslagen, dominerades av manliga reportrar. Inom de halvstora ämnena var kvinnliga reportrar väl representerade, t ex i inslag som gällde kulturlivet. I undersökningen konstateras också att de ämnen som ligger närmast kvinnors traditionella intressesfär (hälsa, vård, barn, miljö, utbildning) och som framför allt förekommer i de regionala nyheterna, till övervägande del bevakas av manliga reportrar. Det är också i dessa ämnen som kvinnor intervjuades eller gjorde uttalanden. I riktsnyheternas stora ämnen är det sällsynt att kvinnor intervjuas.

Jämförbart material från 1987 bekräftar i stort situationen från 1983.

Undersökningen visar att kvinnliga reportrar håller på att ta sig in på de mansdominerade områdena, såsom utrikespolitik, näringsliv och ekonomi. Som publik ser vi kunniga kvinnor inom traditionellt

manliga områden – kvinnor som tjänar en viktig funktion som positiva förebilder. Men dessa mer kvantitativa data säger föga om huruvida kvinnliga nyhetsreportrar ger ett annorlunda perspektiv på händelserna, ett perspektiv som till exempel inkluderar att belysa händelsernas konsekvenser inom skilda grupper. De säger heller inget om risken att även kvinnliga journalister blir maktens krönikörer.

Ett allmänt antagande har varit att med de kvinnliga journalisterna ska kvinnovärlden synliggöras i nyhetsutbudet. Ämnen som vård, skola, familjefrågor ska få ett ökat utrymme. Trots ett ökande antal kvinnliga journalister visar undersökningar att dessa ämnen fortfarande har svårigheter att komma med i nyhetsutbudet. Vissa tecken pekar t o m på att det i större utsträckning är de manliga reportrarna som bevakar dessa »mjuka ämnen» medan kvinnorna ägnar sig mer åt de i nyhetssammanhang prestigeladdade områdena. Kanske har det varit viktigt för kvinnorna att bevaka dessa ämnen i sin strävan att överhuvudtaget slå sig fram i den mansdominerade nyhetsvärlden?

Förändringar – men vilka?

Samtidigt som teoribildning och forskning kring »kvinnor och medier» är föremål för en spännande utveckling inom t ex kulturstudier och filmteori (övriga bidrag i detta nummer exemplifierar detta) verkar studier om kvinnor och nyheter förlamas av upprepade undersökningar av nyhetsinnehållet och kvinnliga journalisters yrkesvillkor (van Zoonen 1988). Det finns ganska gott om empiriskt, ofta kvantitativt inriktat, material. Men de teorier som används för att fånga den komplexa »verkligheten» är alltför förenklade. Det dominerande antagandet om att fler kvinnor i nyhetsproduktionen skulle förändra nyhetsutbudet, bl a ur kvinnoperspektiv, har än så länge inte kunnat beläggas.

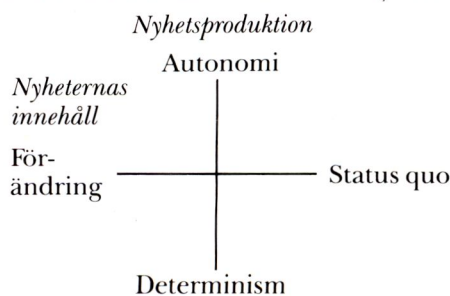
Det står dock helt klart att många vill få till stånd något slag av »förändring». Förslagen har varit många och antagit olika inriktningar. Önskade förändringar omfat-

tar allt från att visa att även kvinnliga journalister kan hantera traditionellt manligt dominerade bevakningsområden till att nyheterna skall lyfta fram områden som i det kulturella och samhälleliga livet varit och fortfarande är utsatta för förlöjligande, trivialisering eller tystnad – osynliggjorda. Dessa olika inställningar till vad förändringen egentligen skall vara är dessutom ibland oförenliga med varandra. Om kvinnliga journalister väljer att gå in i de mansdominerade ämnesområdena utan att samtidigt ändra perspektiv utesluter det synliggörandet av exempelvis de traditionellt kvinnliga intressesfärerna. Om ett mål är att eftersträva att få kvinnor att uttala sig i de av tradition manligt dominerade områdena riskerar man att perspektivet blir: kvinnor kan – lika bra som män. Detta döljer faktiska klass- och genuskillnader som den samhälleliga strukturen konserverar.

Begreppet förändring är alltså mer problematiskt än vad åtminstone den allmänna debatten kring »kvinnor och nyheter» ger intryck av. Van Zoonen påpekar att frågor om kvinnor och nyhetsproduktion mer sällan har belysts utifrån antaganden om journalisters autonomi eller oberoende än utifrån teorier med mer deterministisk inriktning. De senare betonar att den enskilda journalisten arbetar mitt ibland sociala, organisatoriska och ideologiska faktorer som starkt påverkar nyhetsinnehållet.

I syfte att karaktärisera den hittillsvarande forskningen och de »politiska» tolkningarna av frågor om »kvinnor och nyheter» använder sig van Zoonen av följande figur.

Dimensioner bakom »kvinnor och nyheter»

NOTER

I den vänstra delen av figuren kan man identifiera »feministiska» ståndpunkter; förändringar av nyhetsutbudet vare sig det nu handlar om uppvärdering av den kvinnliga sfären eller om att erövra manssamhällets egenskaper. I den övre vänstra delen placeras föreställningen att fler kvinnliga journalister skulle kunna åstadkomma förändringar, och det är också här som det mesta av forskningen och det teoretiska tänkandet om kvinnor och nyheter har utförts. I den vänstra delens nedre ruta ser man mer pessimistiskt på möjligheterna att inom rådande system kunna åstadkomma förändringar. I stället blir kanske valet att göra speciella nyhetsprogram för och om kvinnor.

De flesta studier av nyhetsutbudet kan placeras i figurens nedre högre halva. Man har studerat innehållet och nyhetsproduktionen beroende av ett antal interna och externa faktorer. Majoriteten av dessa studier har avstått från att studera könsskillnader som en potentiellt sett viktig variabel.

Att den forskning eller de aktioner som strävar mot figurens vänstra halva betraktas som hot mot rådande föreställningar säger sig självt. Att förändra nyhetsinnehållet är att hamna i konflikt med traditioner genererade inom medieföretaget, med makthavare som är vana att få utrymme i medierna och kanske även med publiken. »Nyheter är nyheter» och vi har vant oss vid att få ta del av det trygga, rituella skådespel som serveras oss oftast långt bort från vår vardag, kväll efter kväll.

Nu är det givetvis inte så att det råder antingen autonomi eller determinism, eller att valet står mellan status quo eller förändring. Visst finns det frihetsgrader inom nyhetsproduktionen och visst finns det gradvisa förändringar. Men i dessa dagar då jag uppfattar det som omodernt att tala om alternativ, t ex alternativ journalistik, finns det risk för att man fäster sig vid status quo. Och det måste anses som självklart att ett sådant förhållningssätt inte gynnar kvinnoperspektivet i nyhetsproduktionen.

- 1 Av de informativa programmen är det nyhetsprogrammen som samlar den stora publiken och i genomsnitt har *Rapport* och *Aktuellt* en publik på cirka 30 procent. Vad jag inte kommer att diskutera är dessa programs kunskapsförmedlande roll. Men redan det faktum att de samlar stora tittarskaror varje kväll gör dem intressanta. Undersökningar har också konstaterat att män tittar aningen mer på nyheter än kvinnor.
- 2 Masskommunikationsforskningens tvärvetenskapliga karaktär synliggörs i några av de större forskningsprojekt som finansieras av Riksbankens jubileumsfond och av Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet. Ett sådant är Televisionens idévärld, ett kulturvetenskapligt forskningsprogram, i vilket forskare från olika discipliner deltar. Projektet är förlagt till Centrum för masskommunikationsforskning vid Stockholms universitet. Syftet med projektet är att utveckla begrepp och metoder som möjliggör systematiska och återkommande beskrivningar av televisionens innehåll. Bland annat finns det ett delprojekt som studerar förekomsten av kvinnor och män i TV-utbudet.
- 3 70 procent av de disputerade var män. Inom humaniora var det 13 kvinnor eller 42 procent, vilket är en något större andel än vad som gäller hela humaniorafältet. Inom samhällsvetenskap var det endast fyra kvinnor, vilket är avsevärt färre procentuellt sett än vad som gäller hela fakultetsområdet.
- 4 1981 anordnade områdesgruppen för jämställdhetsforskning vid Riksbankens jubileumsfond en konferens om jämställdhetsforskning och jämställdhetsjournalistik. Inlägg vid konferensen finns dokumenterade i skriften *Stick i stäv med vedertagna normer. Kvinnoforskning och kvinnojournalistik*.
- 5 P O Johansson vid Riksradien har bearbetat uppgifter om bl a kvinnliga medverkande i nyhetsprogrammen baserade på perioder under 1987. Dessa uppgifter är ännu inte publicerade.
- 6 I boken *På pränt – om journalistik och journalistutbildning* (se recension i detta nummer av *KVT*) kritiserar ett antal kvinnliga journalister den rådande nyhetsvärderingen. Journalisten Åke Olsson har i sin bok *Maktens krönikörer – om underklass och överklass i nyhetsrapporteringen* granskat det dolda normsystem som finns inbyggt i mediernas sätt att arbeta.
- 7 Se not 5.

LITTERATUR

- Abrahamsson, B Ulla; Boethius, Gunilla och Modig, Maria, *Nyheter för kvinnor och män? Jämställdhetsgruppen vid Sveriges Television granskar vecka 12/83*, Stockholm, Sveriges Radio Publik- och programforskningsavdelningen, 1983.
- Andersen, Lisso Orvad och Korsgaard, Elsebeth, *Massemedia och likeställning*, NU B 1978:28 (Nordiska ministerrådets sekretariat i Oslo), 1978.
- Brekken, Astrid m fl, *Hvem snakker i NRK?* Stencil, Oslo, NRK, 1973.
- Carlsson, Ulla (red.) *Forskning om populärkultur. En antologi från NORDICOM-Sverige*, Göteborgs universitet, 1987.
- Carlsson, Ulla, »Masskommunikationsforskning i Sverige 1977-1987. En översikt» i Carlsson, Ulla (red.), *Masskommunikation och kultur, Nordicom-Nytt* nr 1-2 1988, Göteborgs universitet, 1988.
- Dokumentet – och vad hände sen?* av Aftonbladets kvinnliga journalister, Stockholm, Tema Nova, 1979.
- Fog, Maud m fl (red.) *På pränt – om journalistik och journalistutbildning*, Stockholm, Nordan, 1988.
- Furhoff, Lars, *Makten över journalistiken*, Stockholm, Natur och Kultur, 1986.
- Galtung, J och Ruge, MH, »The structure of foreign news» i *Journal of Peace Research*, nr 1:1965.
- Jensen, Else och Kleberg, Madeleine, *Kvinnors roll i TV-nyheter och underhållningsprogram, En dansk och svensk undersökning om massmedia och jämställdhet*, Stockholm, NORD-publikation, 1982.
- Olsson, Åke, *Maktens krönikörer – om underklass och överklass i nyhetsrapporteringen*, Södertälje, Författarförlaget, 1984.
- Sakligt, Opartiskt, Jämställt? Slutrapport från Sveriges Radios Jämställdhetsprojekt*, Stockholm, Sveriges Radios förlag, 1979.
- Zilliacus-Tikkanen, Henrika, *Kvinnlig och manlig journalistik. Nyhetsvärdering ur jämställdhetssynvinkel*, Kvinnoforskningsstenciler 1983:1, Delegationen för jämlikhetsärenden i Finland, 1983.

van Zoonen, Liesbet, »Rethinking women and the news» i *European Journal of Communication*, vol 3, no 1, March 1988.

SUMMARY

Women and News

With the advent of greater numbers of women entering the »news» profession, many people believed that the content of the news would reflect this change. This article examines some recent research on Swedish television newscast.

Although the number of female reporters has increased in recent years, there is no evidence of change in the actual content of the news. There are more female journalists covering issues in what is traditionally regarded as part of the »male sphere», such as foreign policy and economics. The traditional »female sphere» issues relate to questions of the family – school, child and healthcare – and are not the type of issues generally covered in news programs. Additionally, few of the experts interviewed on TV-news-casts are women.

The existing research in this field has been limited and quantitative. These studies have not been able to determine if female reporters present the news differently than their male colleagues.

There is no consensus as to what type of change in news programming would be desirable from a female perspective. The dominating theories about »women and news» have paid only slight attention to issues such as the autonomy of the journalist versus their dependence on internal and external conditions. Gender has seldom been looked at as an important variable in the inquiries that study the relationship between autonomy and determinism.

Madeleine Kleberg
Journalisthögskolan
Gjörwellsgatan 26
112 60 Stockholm